

ОРИГИНАЛНА ИСТОРИЯ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „ИВАН ВАЗОВ” – ПЛОВДИВ

проф. д-р Донка Правдомирова

В новата история на България съществува един любопитен факт, който е гордост за Третата българска държава и за духовността на българите. Първите културни институции, които се създават след Освобождението в Княжество България и Източна Румелия са двете народни библиотеки: Народната библиотека в София (Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий”), учредена през декември 1878 г., и Народната библиотека в Пловдив, носеща името на патриарха на българската литература Иван Вазов, учредена през 1879 г. И за двете най-големи книгохранителници на националната книжнина съществуват целенасочени исторически проучвания, но и двете очакват своите глобални историографии.

Националната библиотека получава подобно проучване за първата си 50-годишнина от дългогодишния ѝ директор Велико Йорданов [1]. Преди няколко години един от последните ѝ директори – Костантинка Калайджиева – подготви солидно издание с изворов характер за периода 1944–1978 г. [2]. Първото историческо съчинение за Народната библиотека „Иван Вазов” също пренадлежи на един от дългогодишните ѝ директори – Борис Дякович – и се отнася за първата десетгодишнина на нейното съществуване [3]. И като че ли, следвайки логиката на националната библиотека, настоящата директорка на Пловдивската библиотека – доц. д-р Радка Колева – и един от сътрудниците ѝ – Емил Стоицов – подготвят солидна и богата изворова база в два тома за нейно бъдещо историографско изследване: „Народната библиотека в Пловдив : Архивни хроники”*. Томовете не са номерирани и биха

могли да се възприемат като две отделни издания, но независимо от тази библиографска особеност, те са взаимно свързани, оформлението им еднакво, твърде стилно и внушаващо.

Хронологията е подчинена на общоисторическата периодизация и на конкретните периоди в развитието на самата библиотека. Том първи обхваща периода 1879 г., когато е учредена библиотеката, и приключва до началото на февруари 1945 г., когато музеят е отделен от нея. Документите са систематизирани според очертаните от авторите периоди в развитието ѝ. „Хроника I” запознава накратко с атмосферата в Източна Румелия, когато се „ражда библиотеката”, следват останалите хроники, които, чрез поставените им заглавия подсказват характера на съответния период, например : „Хроника II. 1879 г. Началото. Години на градеж” и т. н. до хроника VI, с която приключва първата епоха в битието на библиотеката.

Вторият том следва същите принципи и правила. Първата хроника е със наименование „1945–1948 г. Мъдрец на библиографската наука. Маню Стоянов Манев”, вторият – „1948 г. – 1955 г. Госпожица директор с котка на бюрото. Мария Сиракова” – до хроника VIII, отнасяща се до периода на управление на настоящата директорка, която е озаглавена: „Символ на библиотечната наука в Пловдив. Радка Колева”.

Бързам да изтъкна, че подзаглавието на томове само донякъде подсказва характера на информацията. Авторите са създали особен, бих казала уникален жанр. Това не е издание, което събира в „сух” диахронен порядък архивните документи,

* Колева, Радка, Емил Стоицов. Народната библиотека в Пловдив : Архивни хроники. 1879–1945. – Пловдив : Нар. библ. Ив. Вазов, 2008. – 358 с.; Колева, Радка, Емил Стоицов. Народната библиотека в Пловдив : Архивни хроники. 1945–2009. – Пловдив : Нар. библ. Ив. Вазов, 2009. – 448 с.

разкриващи историята на библиотеката, което би могло да бъде четено само от специалисти. Това е оригинална жанрова форма, в която виртуозно са вплетени коментарите на авторите за всеки архивен документ, но не просто като строги обяснителни бележки, а като текст който е логическо продължение на съответния документ. Позволили си и известна емоционалност и непринуден тон и изказ, те са създали увлекателен, логически последователен и непрекъснат наратив за 130-годишното битие на Пловдивската народна библиотека. Този прием обаче в никакъв случай не нарушава строгата научност на изданието. За да постигнат този систематизиран и пребогат текст от факти и оригинални документи, авторите са прегледали необработения архив на библиотеката, който за голяма радост е запазен, годишниците ѝ, архивните фондове на някои от създателите и управленците ѝ, Дневниците на Румелийското Народно събрание, десетки публикации от периодичния печат. А това е продължителна и огромна къртовска интелектуална работа.

Трябва да призная, че „архивните хроники“ грабват читателя още от първите си страници със сладкодумието на авторите, защото, както бе отбелязано, жанрът е по-особен. Те се обръщат директно към читателите. Например преди текста на първия правилник на библиотеката убеждават: „Прочети го, читателю, и се наслади, и на езика му, и на трогателната му наивна описателност, и на възрожденския стремеж да се направи народна библиотека. Пък и ще забележиш, ако четеш внимателно, че авторите на последвалите правилници и наредби са взели по нещичко от него“ (Т 1, с. 39). По този начин документите не остават всеки сам за себе си, а се свързват в обща последователност и текстът придобива до голяма степен характер на непрекъснат наратив. Освен това до една голяма част от документите са поместени кратки биографични сведения за авторите им. Читателите, които не знаят нищо за тях, пък и тези които знаят по нещо, имат възможност в момента да се запознаят накратко с живота и приносите им за развитието на библиотеката.

Вторият том е не по-малко интересен. За известно време (септ. 1945–1948 г.) директор на библиотеката е един от колосите на отечествената библиография – д-р Маню Стоянов, за когото веднага уз-

наваме, че първоначално е изписвал името си с „ю“ – Маню и се е подписвал с фамилното си име „Манев“, а по-късно приема за творческо бащиното си име Стоянов; че при назначаването му за директор е подписал клетвен лист, който гласи: „Кълна се в името на народа и Народната република България да пазя свято и нерушимо законите, да изпълнявам предано и честно задълженията си по службата, която ми е поверена и да постъпвам винаги добросъвестно и справедливо, като зная, че за всичко ще давам отчет пред законите и пред народа.“ (с. 26).

Разкрепостени от излишни скруполи, в том втори авторите, по-точно Е. Стоицов помества обстоятелството си интервю с директорката и съавторката си на книгите – Радка Колева, като се договаря, че за осма хроника ще отговаря само той „**Радка Колева** няма да има думата за книгата. За добро или лошо, ще решавам само аз – Емил Стоицов, като приемам само думите – да не се „оливам“ (с. 281). След интервюто е поместен разказът на директорката на Националната библиотека проф. д. филол. н. Боряна Христова. А колко е сладкодумна тази директорка – цялата ни гилдия знае. И занизва своя разказ професорката, който надминава 30 страници, за да разкаже за приносите на Р. Колева и за институционалните и личните връзки между маститите директорки на двете най-големи публични библиотеки у нас.

Документи, кометари, кратки исторически текстове, биографии, даже интервюта, се вътъкават в непринуден, но запазил строго историческата си фактологичност наратив, за да ни потопи в 130-годишната богата, изпълнена с перипетии, трудности и успехи история на Народната библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Йорданов**, Велико. История на Народната библиотека в София : По случай 50-годишнината ѝ. 1878–1929. – София : Държ. Печ., 1930. – VIII. 360 с.
2. **Калайджиева**, Костадинка. Материали за историята на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ : 1944–1978. – София : печ. база НБКМ, 2003. – 660 с.
3. **Дякович**, Борис. Исторически преглед на Народната библиотека и Музея в Пловдив до Съединението. – Пловдив, 1906. – 42 с.

